

संस्कृतवेदान्त

क्र. २८

२५५७

शंकराचार्य-प्रश्नोत्तररत्नमाला

(1)

॥ श्रीशंकरं वंदे ॥ अपारसंसारसमुद्रसेतो निमज्जनो मे शरणं किमस्ति ॥ युरोकृपालोऽपया वदैतद्विश्वेशपादां
बुजदीर्घनौका ॥ १ ॥ बद्धो हि को यो विषयारोने गीको वा विमुक्तो विषये विरक्तः ॥ को वास्तिघोरनरकः स्वदेहस्त
ष्ठाक्षयः सर्गपदं किमस्ति ॥ २ ॥ संसारदूतः श्रुतिजातबोधः कामोक्षहेतुः प्रथितः ॥ धारं किमेकं नरकं स एव
स्य नारी का स्वर्गदा प्राणभृता महिंसा ॥ ३ ॥ श्रोते सुखं कस्तु समाधिनिष्ठा जागर्त्तिको वा सदसद्विवेकी ॥ केश
कावेवमिन्नवः संति निजं द्वियाणि जितानि नानि ॥ ४ ॥ को वा दरिद्रो हि विद्यालतुष्णः श्रीमंश्वको यस्य समस्तो तो
त्राणि षः ॥ जीवन्मृतः कस्तु निरुद्युभोयः कारवा मुतं स्यात्कखदानिरात्रा ॥ ५ ॥ पात्रो हि को यो ममता भिधा
नः संमोहययेव सुखेव कास्त्री ॥ को वा महं धो मदनानुरेयो मयुक् श्वको वा पयत्रः स्वकीयं ॥ ६ ॥ को वा शु
रुयो हि हितो पदष्टाशिष्यस्तु को यो गुरुभक्त एव ॥ को दीर्घरो गोभव एव सारो धो किमो पथंतस्य विचा
र एव ॥ ७ ॥ किं भूषणाद्रूषणमस्ति शीलं तीर्थं परं किं स्वमनो विशुद्धिं ॥ किमन्नहेयं कनकं च कांताश्चा

ॐ सदा किं गुरोर्वा दवाक्यं ॥ ८ ॥ के हेतवो ब्रह्म गते स्तु संति सत्संगतिर्दानविचारतोषाः ॥ के संति संतो खिल रीतिरागाः
अपास्तमोहाः शिवतत्त्वनिष्ठाः ॥ ९ ॥ को वा ज्वरः प्राणनृतां हि चिंता मूर्खास्तिको यस्तु विवेकहीनः ॥ कार्या
मया का शिवविष्णुभक्तिः किं जीवनं दोषविवर्जितं यत् ॥ १० ॥ विद्याहिका ब्रह्म गतिप्रदाया बोधोस्तिको य
स्तु विमुक्तिहेतुः ॥ कोला म आत्मा वगमो हि वेदे जितं जगत्केन मनो हियेन ॥ ११ ॥ शूरान्नहा शूरतमो
स्तिको वा मनोजवाणैर्व्यथितो न यस्तु ॥ प्राज्ञो धीरः समस्तिको वा प्राज्ञो न मोहो ललना कटाक्षः ॥ १२ ॥ स्ति
विषादिं किं विषयाः समस्ता दुःखी सदा को विप्रयानुरागी ॥ धन्यास्तिको यस्तु परोपकारीकः पूजनीयो
ननु तत्त्वदृष्टिः ॥ १३ ॥ सर्वास्ववस्थास्वोपकिं न कार्यं किं वा विधेयं विदुषः प्रयत्नात् ॥ स्त्रेहश्वपापं प
ठनं च धर्मसंसारमूलं च किमस्त्वविद्या ॥ १४ ॥ विज्ञानमहाविज्ञतमोस्तिको वा नापि प्राज्ञान्या
न च वंचितो यः ॥ काश्टं खला प्राणभृतां हि नारी दिव्यं ब्रतं किंच निरस्तदैव्यं ॥ १५ ॥ ज्ञातुं न श

(2A)

श्र

क्यं हि किमस्ति सर्वैः योषिन्मनोयच्चरितं तदीयं ॥ काकुस्यजासर्वजनेदुराशाविद्याविहीनः पशुरस्ति को
वा ॥ १८ ॥ वासोनसंगः सहकैर्विधेयो मूर्खैश्च पापैश्च खलैर्नीचैः ॥ मुमुक्षुणा किं चरितं विधेयं सत्सं
गतिर्निर्ममते शभक्तिः ॥ १९ ॥ लघुत्वमूलं च किमर्थिते वगुरुत्वमूलं यदयाचनं च ॥ जातोस्तिकोयं
स्य पुनर्न जन्मको वा मृतो यस्य पुनर्न मृतः ॥ २० ॥ मूर्कोस्तिको वा बधिरोस्तिवो वा युक्तं न वक्तुं स
मये समर्थः ॥ तथ्यं रूपथ्यं न शृणोति वाक्यं विश्वासपात्रं न किमस्ति नारी ॥ २१ ॥ तत्त्वं किमेकं शि
वमद्वितीयं किमुत्तमं सच्चरितं यदस्ति ॥ किं कर्म कृत्वा न च शोचनीयं कामारिकं सारिसम
चैनाख्यं ॥ २२ ॥ शत्रोर्महाशत्रुतरोस्तिको वा कामः सकोयानृतलोभतृष्णाः ॥ न पूर्यते कोवि
षयैः स एव किंदुःखं ममताभिमानः ॥ २३ ॥ किं मंडनं साक्षराता मुखस्य सत्यं च किं भूतहितं
यदेव ॥ यत्कास्करं किं स्त्रियमेव सम्यक् देयं परं च भयं सदैव ॥ २४ ॥ कस्यास्ति नाशो मन

किं x 1

मूलं

२

(3)

सोहि मोक्षः क्व सर्वथानास्ति भयं विमुक्तौ ॥ अल्पं परं किं निजमूर्खेते वकेके कृपास्या गुरवश्च ॥ १३ ॥ उपस्थिते
 प्राणहरे कृतांते किमाशुकार्यं सुधिया प्रयत्नात् ॥ वाक्कायचित्तैः सुखदंष्ट्रघ्नं मुरारिपादं बुजमेव चिंयं
 ॥ २४ ॥ केदस्य वः संतिकुवासनाख्याकः शोभते यः सदसि प्रविष्टः ॥ मातेक काया सुखदा प्रविद्या किं
 मेधंतेदानवशात्सुविद्या ॥ २५ ॥ कुतो हि भीतिः सततं विद्ये ॥ याते लोकापवादाद्भवकाननाच्च ॥ को
 वास्ति बंधुः पितरो च कौवा विपत्सहायः परिपालको यो ॥ २६ ॥ बुध्वानबोधुं परिनिश्चयते किं शिवं
 प्रशांतं सुखबोधरूपं ॥ शौते तु कस्मिन्निदितं जगस्यात्सर्वात्मके ब्रह्मणि बोधैरूपे ॥ २७ ॥ किं दुर्लभं
 सदगुरुस्ति लोके सत्संगतिर्ब्रह्मविचारणाच्च ॥ त्यागो हि सर्वस्य शिवात्मबोधे किं दुर्जयं सर्वजनेर्म
 नाजः ॥ २८ ॥ पशोः पशुः को न करोति धर्मं प्राचीतशास्त्रोपिन चात्मबोधः ॥ किं तद्विषं भाति सुधो
 पमास्त्री केशत्रबोमित्रवदात्मजाद्याः ॥ २९ ॥ विद्युच्चलं किं धनं यो वनायुदानं परं किं चरुपात्रदत्तं

पूर्ण

२

श्रीः

(५)

३

॥ कंठं गते रप्यसुभिनकार्ये किं किं विधेयं मलिनं शिवाच ॥ किं कर्म यत्प्रीतिकरं सुरारेः कास्थानकार्योसत
तं भवाधो ॥ अहर्निशं किं परिचिंतनीयं संसारमिथ्यात्वं शिवात्मतत्त्वं ॥ ३१ ॥ कंठं गता वाश्रवणं गता वा प्र
श्नोत्तराख्या शिवरत्नमाला ॥ तनोति मोदं विदुषां सरस्यं रमेश गौरीकेधेवसद्यः ॥ ॥ इति श्रीमत्प
रमहंसपरीब्राजकाचार्यश्रीमद्रोविंदभगवत्पूज्यपादशिष्यस्य श्रीशंकरभगवत्पादस्य कृतौ प्रश्नोत्तरर
त्नमालासंपूर्णा श्रीशंकरसद्गुरुचरणार्पणस्तुति श्रीरामायनमः ॥

अर्जितं भूरिकण्ठेन पु

२१ × ३

३

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com